

Monumentnummer*: 522010

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 15 december 2003
Kadaster deel/nr 82960/135

Woonplaats* Ubbergen
Gemeente* Berg en Dal
Provincie* Gelderland

Locatiennaam Ubbergen
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente* Ubbergen
Sectie* A
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1027

Omschrijving**

Inleiding

VILLA 'Torensigt' gebouwd in 1889 naar ontwerp van een tot op heden onbekende architect in opdracht van Gijsbert Jan Dommer van Poldersveldt. Het pand is gelegen op een ruim perceel in een kom van de beboste stuwwal ten zuiden van de Rijksstraatweg tussen de J. Dommer van Poldersveldtweg en de Berkenlaan, waaraan zich de huidige toegang bevindt.

Het huis is gebouwd in Neo-Renaissancestijl, waarbij de architect zich heeft gebaseerd op de Hollandse vroege 17e eeuw en meer specifiek op het in 1912 afgebroken kasteel 'Torensigt' in de gemeente Poeldijk (het Jachtslot van Van Oldenbarneveld in Monster), waarvan het een kopie is. Het is een vorm van kopiëren zoals die naar de opvattingen van die tijd gebruikelijk was.

De familie Dommer van Poldersveldt liet het aan de Rijksstraatweg gelegen Huijs Ubbergen in 1868 afbreken. Enige jaren later liet Gijsbert Jan een nieuw onderkomen bouwen hoog op de stuwwal. In de heuvels, geconcentreerd langs de Rijksstraatweg, vestigden zich vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw talrijke welgestelde Nederlanders vanwege het aantrekkelijke landschap.

Het oorspronkelijke pand omvatte een woonhuis van vier assen, aan weerszijden met een trapgevel afgesloten. Ten westen hiervan bevond zich een aangebouwd koetshuis met paardenstal en zolder, die een lagere nokhoogte bezat dan het hoofdgebouw. Nadat omstreeks de jaren twintig dit koetshuis door Dommer van Poldersveldt zelf tot appartement voor zijn nichtjes werd verbouwd, is in

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

1955 dit appartement nogmaals verbouwd door de architect F.P.J. PEUTZ (1896-1974) waarbij er een nieuwe rechter zijgevel ontstond. In de jaren zestig en zeventig werden ten oosten hiervan twee volledig nieuwe, maar in stijl uitgevoerde bouwvolumes toegevoegd, waarin garage en zwembad zijn ondergebracht. Deze bouwvolumes vallen niet onder de rijksbescherming.

Omschrijving

Het oorspronkelijke gedeelte van de vrijstaande VILLA is opgetrokken in rode baksteen op een rechthoekige plattegrond. Het pand telt twee bouwlagen en een zolderverdieping en wordt afgedekt met een zadeldak tussen twee trapgevels, waarbij de rechter trapgevel niet oorspronkelijk is (zie inleiding). Van de brede westelijke as van het pand is alleen de eerste bouwlaag min of meer oorspronkelijk. De noordoostelijke gevelhoek van het oorspronkelijke gedeelte is uitgemetseld en loopt boven de gootlijst uit in een achzijdige hoektoren van drie geledingen.

De schilden van het zadeldak zijn belegd met leien in Maasdekking. De afwatering vindt plaats via geprofileerde en gekorniste bakgoten. In de nok van het zadeldak bevindt zich een korte gemetselde schoorsteen met enkele keramische pijpen. Een luifel is aan de zuidwestelijke zijde van de toren gemonteerd. De gevels zijn gemetseld in staand verband en hebben een uitgemetselde eerste bouwlaag. De gevels worden verticaal geleed door uitgemetselde lisenen die eindigen in rondbogen boven de vensters in de tweede bouwlaag. De gevels zijn voorts verrijkt met speklagen, afzaten, geprofileerde waterlijsten en boogstenen in zandsteen. Voorts zijn in de gevels sierankers toegepast, die niet allemaal oorspronkelijk zijn en ook niet corresponderen met de balklaag. In de gevels zijn vensters in 17e-eeuwse trant toegepast, met witgeschilderd kozijnhout en geprofileerde wissel- en bovendorpels. In de eerste bouwlaag zijn dit voornamelijk kloostervensters met onderluiken en getorste tralies bij de bovenvensters. De tralies van de ondervensters zijn niet-oorspronkelijk. Op de eerste verdieping komen kruisvensters voor, voorzien van onderluiken en glas-in-lood. In de trapgevels en het torenlichaam komen kleinere varianten van deze vensters voor. De vensters hebben aan de bovenzijde een gemetselde rondboog met zandsteen in blokverband en verdiepte boogtrommels.

De naar de polder gerichte VOORGEVEL wordt ingedeeld in een drie assen tellende middenpartij afgesloten door een trapgevel en de vooruitspringende hoektoren links hiervan. De trapgevelpartij wordt geleed door drie hoge rondbogen en wordt op de overgang naar de trapgevel voorzien van een geprofileerde kroonlijst. In de linker as bevindt zich de hoofdingang, die is omgeven door een soort renaissancepoortje bestaande uit een in zandsteen uitgevoerd fronton op pilasters. De architraaf is voorzien van een sierrelief en in het fronton bevindt zich een wapenschild. De voordeur is een eenvoudige houten strokendeur, uitgevoerd in kraalschoten. In de eerste bouwlaag bevinden zich voorts twee kloostervensters zoals beschreven. Op de verdieping zijn in de buitenste assen kruisvensters aangebracht. De boogtrommels zijn hier voorzien van gemetselde cirkels met zandstenen blokjes. Het kleinere kruisvenster in het midden van de trapgevel, bevindt zich binnen een nis afgesloten door twee gemetselde rondboogjes gevat in een accoladeboog. De trapgevel wordt afgesloten door een overhoeks uitgemetselde toppilaster met een console in de vorm van een gebeeldhouwde kop (zandsteen), en in de top voorzien van een bolbekroning met getorste hals. De trappen zijn voorzien van afdekplaten. Het torenlichaam heeft een uitgemetselde onderbouw van twee bouwlagen, met in de eerste bouwlaag een kloostervenster van het reeds beschreven type binnen een rondboogvormige nis. De verdieping heeft een rondboogvormig afgesloten blindnis. De overgang naar de achzijdige opbouw wordt gevormd door middel van natuurstenen hoekstukken. De torengeleringen worden gescheiden door omlappende geprofileerde cordonlijsten. De eerste geleding van de opbouw heeft een klein rond venster. De tweede geleding is vrijwel blind en versierd met natuurstenen blokjes op de hoeken. De derde geleding heeft pilasters op de gevelhoeken, met zandstenen consoles die rondbogen dragen. Hierbinnen bevinden zich een reeks vensters met openslaande onderramen in elke zijde. De toren wordt bekroond door een open uitkijkpost met een ijzeren balustrade. De ongelede brede rechter travee heeft een vijfzijdige erker over twee

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

bouwlagen afgesloten door een gebogen roevendak. De RECHTER ZIJGEVEL bestaat thans uit de nieuwe, in stijl opgetrokken trapgevel, waarin wel de originele kruisvensters zijn hergebruikt. De LINKER ZIJGEVEL is vergelijkbaar met de voorgevel ingedeeld in de uitgemetselde as van het torenlichaam rechts en een drie assen brede trapgevelpartij links. De gevel is geleed met rondbogen en voorzien van kloostervensters in de eerste en kruisvensters in de tweede bouwlaag. De trapgevel zelf heeft in de eerste geleding twee kruisvensters, en in de tweede zone een kruisvenster. De drie oorspronkelijke assen van de ACHTERGEVEL zijn recht afgesloten en geleed zoals elders, met hoge rondboognissen gevuld met vensters in de eerste en tweede bouwlaag. De derde as heeft een dakkapel. De brede linkertravee heeft een grotendeels vernieuwde indeling.

De indeling van het INTERIEUR in het oorspronkelijke gedeelte is goed bewaard gebleven. De derde verdieping is weliswaar heringericht, maar de oorspronkelijke balkenplafonds met fraai bewerkte sleutelstukken die voorzien zijn van rozetten, zijn hier gehandhaafd. Het oorspronkelijke huis bevat nog veel waardevolle onderdelen waaronder de herenkamer en de bibliotheek van Dommer van Poldersveldt. Deze zijn onder meer voorzien van casettelambrizingen, paneeldeuren met rijke omlijstingen, haardpartijen en balkenplafonds. De schouw in de herenkamer is een hangboezemschouw op getorste zuilen, uitgevoerd in gemarmerd hout. De vuurplaats is voorzien van tegelwerk waarin ook de initialen van de bouwheer zijn verwerkt. Onder de bewaard gebleven onderdelen bevinden zich voorts een fraaie trappartij, een lambrizing in de gang met onder meer schildpadtegels en glas-in-lood met gebrandschilderde glazen wapenschildjes in de vensters van de verdieping.

Waardering

VILLA 'Torensigt' gebouwd in 1889 naar ontwerp van een vooralsnog onbekende architect.

- Van architectuurhistorische waarde als gaaf en goed voorbeeld van een villa uit het einde van de negentiende eeuw, gebouwd in Neo-Renaissancestijl. Het huis gaat bewust terug op een historisch voorbeeld (kasteel 'Torensigt' in Poeldijk). Het deels goed bewaarde interieur weerspiegelt deze monumentale waarde en onder de waardevolle elementen bevinden zich de herenkamer en de bibliotheek van Dommer van Poldersveldt, met onder meer betimmeringen en haardpartijen, glas-in-lood met wapenschildjes en een fraaie wenteltrap.
- Van stedenbouwkundige waarde als karakteristiek onderdeel van de bebouwing op de heuvelrug ten zuiden van de Rijksstraatweg. Het pand is belangrijk voor de instandhouding van het karakter van het villagegebied dat zich hier in de negentiende en begin twintigste eeuw ontwikkelde.
- Van cultuurhistorische waarde als uiting van een maatschappelijke ontwikkeling, als één van de villa's die werden gebouwd voor een welgestelde bovenlaag in het landschappelijk aantrekkelijke stuwvalgebied in de gemeente Ubbergen. Het pand is voorts verbonden met de geschiedenis van Ubbergen als woonhuis van de belangrijke familie Dommer van Poldersveldt.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument